

กลยุทธ์การสอนสังคมศึกษาในบริบทยุคเศรษฐกิจดิจิทัล *
TEACHING STRATEGIES FOR SOCIAL STUDIES
IN THE CONTEXT OF THE DIGITAL ECONOMY

พระมหาโยธิน มหาวีโร (มาศสุข)

Phramaha Yothin Mahaviro (Massuk)

พระมหาอานนท์ อานนโท (ศรีชาติ)

Phramaha Arnon Arando (Srichad)

พระมหาอภิพงศ์ ภูริวฑฒโน (คำหงษา)

Phramaha Ahipong Phuriwattano (Khamhongsa)

พระสิทธิชัย คมภิโร (รินฤทธิ์)

Phra Sitthichai Khampeero (Rinrit)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: yotin.mas@mbu.ac.th

บทคัดย่อ

กลยุทธ์การสอนสังคมศึกษาในบริบทยุคเศรษฐกิจดิจิทัล เป็นการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธวิธีประสานรวมทั้งเทคโนโลยี การจัดการสารสนเทศยุคใหม่ ซึ่งเป็นกลยุทธ์อย่างหนึ่งของการสอนสังคมศึกษาบูรณาเนื้อหาในกลุ่มสาระการเรียนรู้ การบูรณาการเรียนรู้แบบการใช้การเลือกใช้ และพัฒนานวัตกรรมเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน ควบคู่กับทักษะของครูผู้สอน เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จหรือเป้าหมายสภาพแวดล้อมของสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกเพื่อหาโอกาสและข้อจำกัดและวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในเพื่อหาจุดอ่อน จุดแข็ง ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อความเหมาะสมความเป็นไปได้ และความสม่ำเสมอ โดยใช้การยืดหยุ่นตามสภาพแวดล้อมนั้น ๆ อันจะเกิดผลสัมฤทธิ์ต่อผู้เรียนอย่างแท้จริง กลยุทธ์การสอนสังคมศึกษา จะต้องพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ แยกแยะ สร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ มีปฏิสัมพันธ์กับครูระหว่างเรียน พัฒนาศักยภาพ มีอิสระในการเลือกสิ่งที่พอใจ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทตามสถานการณ์ปัจจุบัน ปัจจัยการนำไปสู่ความสำเร็จของกลยุทธ์การเรียนการสอนสังคมศึกษา ได้แก่ 1) การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษามีการจัดการเรียนรู้ไปเป็นไปอย่างเป็นระบบ มีมาตรฐาน และมีขั้นตอนการดำเนินการไปในทิศทางเดียวกัน 2) สามารถใช้ทรัพยากร

* Received 16 July 2021; Revised 7 September 2021; Accepted 24 September 2021

ในองค์กรอย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพต่อผู้เรียนอย่างสูงสุด 3) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาสามารถผนึกกำลังร่วมมือแบ่งปันความรู้กันและกันได้ 4) การจัดการเรียนการสอนสามารถนำประโยชน์จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และเป็นสื่อไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน

คำสำคัญ: กลยุทธ์การสอน, สังคมศึกษา, เศรษฐกิจดิจิทัล

ABSTRACT

Teaching strategies for Social Studies in the context of the digital economy is learning and teaching management under the Buddhist way integrating the technology and modern information management. It is a strategy for teaching Social Studies to integrate the contents into learning subject groups. Learning integration is the way to use, choose, and develop learning innovation that promotes learner's learning and teachers' skills to lead to success or goals in the ever-changing social environment. The analysis of external factors aims to identify opportunities and limitations. The analysis of internal environment aims to identify weaknesses and strengths in organizing the learning process. These processes are to find appropriateness, feasibility, and regularity using flexibility under the environment that will truly result in the students' achievement. Teaching strategies for Social Studies must develop students to think critically, synthesize, distinguish, create new things, interact with teachers during class, develop their potential, be free to choose what they like, and be able to apply in the context of the current situation. Factors leading to the success of teaching and learning strategies for Social Studies include 1) the learning management for Social Studies subject groups is systematic, standardized, and single-direction process, 2) ability in using resources in the organization in a cost-effective manner with the highest efficiency for the learners, 3) Social Studies learning subject groups can join forces to share knowledge and 4) ability in bringing benefits from learning activities and media to use in teaching and learning management.

Keywords: Teaching Strategy, Social Studies, Digital Economy

บทนำ

กลยุทธ์การสอนสังคมศึกษาในบริบทยุคเศรษฐกิจดิจิทัล คือ วิธีการจัดการเรียนการสอน รูปแบบและเทคนิคการเรียนรู้ วิธีการเรียนรู้ที่เน้นความหลากหลายในการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ บรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ การบูรณาการเนื้อหาในกลุ่มสาระ

การเรียนรู้ การบูรณาการการเรียนรู้แบบร่วมมือ การใช้เทคนิคการผลิตสื่อที่มีคุณภาพ และ พัฒนานวัตกรรมการเรียนที่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของผู้เรียน เทคนิคและวิทยาการการจัดการเรียนรู้ รอบรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอน และกลยุทธ์การสอนเพื่อให้ผู้เรียนสามารถ คิด วิเคราะห์ สร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ให้มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้เรียนที่ส่งเสริมการพัฒนา ศักยภาพของผู้เรียน การนารายวิชามาประมวลผล และมีการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ราย ภาคเรียน มีการปฏิบัติจัดการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ และมีการจัดการเรียนรู้แบบเน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญ ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน และผลิตสื่อการเรียนการสอนสำหรับ ผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษาให้มีความเหมาะสมกับผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการวัดผลประเมินผล การเรียน มีกิจกรรมที่ส่งเสริมผลการเรียนของผู้เรียนจากการวัดผลประเมินผล ปฏิบัติการ จัดการในชั้นเรียน และสร้างสรรค์กิจกรรมเพื่อพัฒนาสร้างพลังในการเรียนรู้ และพัฒนาด้าน สติปัญญา และอารมณ์ของผู้เรียน

การจัดการเรียนการสอนในยุคดิจิทัลนั้นครูมีความจำเป็นมากในบทบาทการเป็นผู้ ชี้แนะเพื่อเป็นแนวทางในการที่ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และผู้สอนจะต้องมีการพัฒนาทักษะ การเรียนการสอนในยุคดิจิทัลควบคู่กับผู้เรียนไปด้วย ดังนั้นผู้สอนในยุคสมัยใหม่จะต้องมี คุณลักษณะที่เรียกว่า E-Teacher คือ จะต้องมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต และเทคโนโลยี มีการแสวงหาความรู้ใหม่ เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ของ ตนเองตลอดเวลา มีความหลากหลายในเนื้อหาการจัดการเรียนรู้ในแบบที่ทันสมัย มีประโยชน์ ต่อผู้เรียนผ่านทางเทคโนโลยี และมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในฐานะของผู้ที่ให้ความรู้

นับตั้งแต่มีเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตเข้ามาดูเหมือนว่าวิถีชีวิตของคนทั่วโลกจะถูกโยงให้ ข้องเกี่ยวกับเทคโนโลยีอย่างเลี่ยงไม่ได้ เพราะนอกจากจะเป็นศูนย์รวมของข้อมูลข่าวสารที่ไม่มี ขอบเขตจำกัดแล้ว อินเทอร์เน็ตยังเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้คนที่ มี ประสิทธิภาพไม่น้อย จึงไม่แปลกที่ทุกวันนี้อินเทอร์เน็ตจะกลายเป็นส่วนสำคัญในชีวิตประจำวัน ของเราไปแล้ว

ปัจจุบันนี้วงการการศึกษามีจุดมุ่งหมายเน้นให้ผู้เรียนศึกษาหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ ที่มี และมีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบันเทคโนโลยีจึงมีบทบาทที่สำคัญ ในการตอบสนองการเรียนรู้ของผู้เรียน หรืออีกนัยหนึ่งคือต้องการให้โรงเรียนทุกโรงเรียนจัด การศึกษาโดยนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอนในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ จึงเรียกได้ว่า เป็นการบูรณาการกลุ่มสาระกับสื่อดิจิทัลเลยก็ว่าได้ การศึกษาในยุคนี้จึงหนีไม่พ้นกับคำเปรียบ ที่ว่า “การศึกษายุคดิจิทัล”

การจัดการเรียนการสอนในรูปแบบกลยุทธ์การสอนสังคมศึกษาในบริบทยุคเศรษฐกิจ ดิจิทัล ซึ่งมีความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ ในการจัดการเรียนการสอนจำเป็น จะต้องมีการขับเคลื่อน และพัฒนาการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนได้อย่างสร้างสรรค์ ปราศจากความ เหลื่อมล้ำ และการแบ่งชนชั้น การศึกษาในบริบทยุคดิจิทัลเป็นประโยชน์ในภาคปฏิบัติคือ การ

สื่อสาร การเชื่อมต่อ เป็นการตอบสนองการจัดการเรียนรู้ได้แบบไร้พรมแดนเรียนรู้ได้ตามที่ต้องการ ทุกเวลา และทุกสถานที่

ดังนั้น สรุปได้ว่ากลยุทธ์หรือวิธีการสอนสังคมศึกษาในบริบทยุคเศรษฐกิจดิจิทัลเป็นการจัดการเรียนการสอนแบบสหวิชาการเป็นการบูรณาการอย่างหนึ่งของกลุ่มสาระการสอนสังคมศึกษา โดยการบูรณาการเนื้อหาในกลุ่มสาระการเรียนรู้แบบการใช้ การเลือกใช้และพัฒนานวัตกรรมเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนควบคู่กับทักษะของครูผู้สอน เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จหรือเป้าหมายตามสภาพแวดล้อมของสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกเพื่อหาโอกาส ข้อจำกัด และวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในเพื่อหาจุดอ่อน จุดแข็ง ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ที่มีความเหมาะสม และความสม่ำเสมอ โดยการใช้ความยืดหยุ่นตามสภาพแวดล้อมนั้น ๆ เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อผู้เรียนอย่างแท้จริง กลยุทธ์การสอนสังคมศึกษาจะต้องพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ แยกแยะ สร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาศักยภาพและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทตามสถานการณ์ปัจจุบัน อันเป็นปัจจัยในการนำไปสู่ความสำเร็จ เพราะการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษามีการจัดการเรียนรู้ไปเป็นไปอย่างเป็นระบบมีมาตรฐาน และมีขั้นตอนการดำเนินการไปในทิศทางเดียวกัน และสามารถใช้ทรัพยากรในองค์กรอย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพต่อผู้เรียนอย่างสูงสุด เป็นการผนึกกำลังร่วมมือแบ่งปันความรู้กันและกันได้จนสามารถนำประโยชน์จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน

1. กลยุทธ์หรือวิธีการสอนสังคมศึกษา

การจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาในปัจจุบัน มีวิธีการจัดการเรียนการสอนที่มีความหลากหลาย และสามารถพัฒนาผู้เรียนให้เกิดผลสัมฤทธิ์ได้ แต่ละวิธีการสอนนั้นขึ้นอยู่กับผู้จัดการเรียนการสอนเป็นสำคัญ เพื่อพัฒนาผู้เรียนมีประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งวิธีการสอนนั้นในปัจจุบันมีมากมายหลายอย่างตามที่ผู้สอนจะนำมาใช้ และที่นำไปใช้กันอย่างแพร่หลายในสังคมยุคปัจจุบัน การสอนสังคมศึกษาตามแบบพุทธวิธีการสอนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น วิธีการสอนแบบอริยสัจ 4, วิธีการสอนแบบปุจฉาวิสัชนา, วิธีการสอนแบบคิดสังเคราะห์ ดังนี้

1.1 วิธีการสอนแบบอริยสัจ 4 คือ การนำหลักคำสอนของพระพุทธศาสนามาใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์เพิ่มขึ้น ซึ่งการเรียนรู้แบบอริยสัจ 4 เป็นการเรียนรู้เชิงทดลองหาเหตุผลเป็นเชิงวิทยาศาสตร์สามารถพิสูจน์ได้มี 4 ชั้น

1.1.1 ชั้นกำหนดปัญหา หรือทุกข์ คือ เป็นการกำหนดพิจารณาดูว่าปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยความรอบคอบมองหาขอบเขตของปัญหาที่ผู้สอนและผู้เรียนจะต้องช่วยกันแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้นว่ามีความเป็นมาอย่างไร เพื่อนำไปสู่ขั้นตอนต่อไป

1.1.2 ขั้นตั้งสมมติฐาน หรือสมุทัย คือ ผู้สอนแนะนำผู้เรียนให้หาสาเหตุของปัญหาว่าเกิดจากอะไร มีกระบวนการอย่างไร และนำไปสู่วิธีการแก้ปัญหาอย่างไร เพื่อหาทางออกของปัญหานั้น ๆ

1.1.3 ขั้นทดลอง หรือนิโรธ คือ ผู้สอนและผู้เรียนนำสมมติฐานที่ตั้งไว้ข้างต้น มาทดลองว่ามีปัญหาเกิดจากอะไร เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อใช้ในการพิจารณาขั้นต่อไป

1.1.4 ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล หรือมรรค คือ การสรุปผลของข้อมูลที่รวบรวมได้จากข้างต้น ทำให้เห็นผลบางประการที่ชัดเจนว่าปัญหาเกิดจากขั้นตอนใด และนำข้อมูลนั้นไปสู่กระบวนการแก้ต่อไป

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การจัดการเรียนการสอนแบบอริยสัจ 4 เป็นการช่วยพัฒนากระบวนการแก้ไขปัญหาของผู้เรียนและผู้สอนอย่างเป็นระบบ และทำให้ผู้เรียนมีกระบวนการดำเนินการที่ถูกต้อง และสามารถตรวจสอบได้ เพราะการสอนแบบอริยสัจเป็นการสอนเชิงวิทยาศาสตร์สามารถหาเหตุและผลมาใช้ในการพิจารณาหาเหตุผลที่มีความถูกต้องกับความ เป็นจริงที่ต้องการรู้

1.2 วิธีการสอนแบบปจฺฉาวิสัชนา คือ เป็นการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ วิจัย และ การหาเหตุผล ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับภาษาในการสื่อสาร วิธีการสอนแบบนี้ ปจฺฉาวิสัชนา จะใช้ในการเรียนรู้ได้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้แบบถามตอบ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักคิด และรู้จักหาคำตอบด้วยตนเอง การตั้งคำถามผู้ตั้งคำถามจะต้องใช้ ความคิดในการตั้งคำถาม ขณะเดียวกันผู้ตั้งคำถามจะต้องมีคำตอบอยู่ในใจ (ชูชาติ เจริญฉลาด, 2546) ซึ่งวิธีการสอนแบบปจฺฉาวิสัชนา มีขั้นตอนการสอน 6 วิธี ดังนี้

วิธีที่ 1 กำหนดหัวข้อการเรียน และวัตถุประสงค์ คือ ผู้สอนกับผู้เรียนจะ กำหนดหัวข้อการเรียน และจุดประสงค์การเรียนรู้หรือผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

วิธีที่ 2 การเตรียมคำถาม คือ อ่านหรือดูสื่อเพื่อหาความรู้ และเตรียมคำถาม ผู้เรียนศึกษาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ ในลักษณะของคำถาม ซึ่งแบ่งคำถามได้เป็น 3 ลักษณะ คือ ลักษณะที่เป็นคำถามที่เป็นข้อเท็จจริง, ลักษณะที่เป็นคำถามที่ต้องการคำอธิบายชี้แจง, ลักษณะคำถามเกี่ยวกับการประเมินคุณค่าเนื้อหาหรือความคิด

วิธีที่ 3 การเลือกประเด็นคำถาม คือ การวางแผน และการจัดกลุ่มคำถาม เพื่อให้ผู้เรียน เข้าใจเนื้อหาสาระที่เป็นเรื่องเดียวกันเข้าด้วยกันคัดเลือกประเด็นคำถามที่ไม่ตรง ประเด็นออก

วิธีที่ 4 การถามตอบ คือ ควรมีการจัดที่นั่งในการดำเนินการ โดยผู้ตอบ คำถามจะนั่งหน้า ชั้นส่วนผู้ถามจะนั่งด้านข้างของผู้ตอบคำถามมุมใดมุมหนึ่งของห้องเรียน

วิธีที่ 5 การสรุปความ คือ การทบทวน และสรุปความรู้ที่ครูผู้สอนและผู้เรียน ช่วยกันสรุปเนื้อหาสาระตามประเด็นคำถาม ที่จัดหมวดหมู่ของเนื้อหาสาระความรู้เข้าด้วยกัน

วิธีที่ 6 กิจกรรมสร้างสรรค์ เมื่อตอบประเด็นคำถามหมดทุกประเด็นแล้ว ผู้เรียนแต่ละกลุ่มจะประชุมเพื่อวางแผนกิจกรรม เช่น เขียนบทความ ทำสมุดถามตอบ เขียนบทวิจารณ์ ประกวดสมุดบันทึกความรู้ เขียนแผนภูมิด้วยแผนความคิด

ดังนั้น วิธีการสอนแบบปัญญาวิธาน เป็นวิธีการสอนแบบการกำหนดปัญหา เพื่อหาข้อเท็จจริงโดยมีวิธีการแสวงหาความจริงอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพนำไปสู่การพัฒนาในอนาคตอย่างแท้จริง

1.3 วิธีการสอนแบบคิดสังเคราะห์ คือ การนำความรู้มาผ่านการวิเคราะห์หาเหตุผล เพื่อให้เกิดสิ่งใหม่ที่มีรูปแบบแตกต่างไปจากเดิมที่มีอยู่ ขั้นตอนการคิดแบบสังเคราะห์ มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดวัตถุประสงค์ เป็นการตั้งประเด็น หรือเป้าหมายที่จะแสวงหา

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการรวบรวมข้อมูลมาใช้ในการอ้างอิง เพื่อให้เกิดแนวคิดใหม่ ๆ และสามารถนำไปเป็นข้อมูลในการพัฒนาขั้นต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 การนำข้อมูลไปใช้ เป็นการดึงเอาข้อมูลที่รวบรวม และวิเคราะห์ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้มาปรับใช้ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่ 4 การสรุปผลจากการนำข้อมูลไปใช้ เพื่อพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ดังนั้น วิธีการสอนแบบคิดสังเคราะห์ เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เกิดการเรียนรู้จากการคิดสังเคราะห์ นำความรู้ที่เกิดจากการคิดนั้นไปใช้ อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะฉะนั้นวิธีการสอนกลยุทธ์การสอนสังคมศึกษา เป็นการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธวิธี จึงเป็นกลยุทธ์อย่างหนึ่งของการสอนสังคมศึกษามุ่งเน้นการแก้ปัญหาของผู้เรียน เพื่อนำไปสู่เป้าหมายหรือความสำเร็จที่ต้องการพัฒนาศักยภาพสภาพแวดล้อมของสังคมที่เกิดการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยการคิดวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกเพื่อโอกาสและข้อจำกัดและวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในเพื่อหาจุดอ่อน จุดแข็ง ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อความเหมาะสมความเป็นไปได้ และความสม่ำเสมอ โดยการใช้การยืดหยุ่นตามสภาพแวดล้อมนั้น ๆ อันจะเกิดผลประโยชน์ต่อผู้เรียนอย่างแท้จริง (สมควร นามสีฐาน และพระประนม กุลฎ, 2562)

2. ความหมายของกลยุทธ์การสอนสังคมศึกษา

วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์ ได้ให้ความหมายของกลยุทธ์ คือคำว่า strategy ที่มาจากคำว่า Strategos ในภาษากรีกที่มาจากคำว่า Stratos ซึ่งหมายถึง กองทัพ ผสมกับคำว่า Again ซึ่งหมายถึง Lead หรือนำหน้าจึงทำให้นักวิชาการทางด้านบริหารตีความหมายว่า Leading

the total organization หรือการนำทางให้องค์กรโดยรวมซึ่งมีนัยทั้งเชิงจุดมุ่งหมายและวิธีการว่าต้องการอะไรให้สำเร็จ (วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์, 2548)

กึ่งพร ทองใบ ได้ให้ความหมายกลยุทธ์ไว้ คือ วิธีการดำเนินการที่มั่นใจได้ว่าจะนำไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ เป็นกลุ่มหรือชุดการตัดสินใจ (a set of decisions) ที่ประกอบด้วยปัจจัยเกี่ยวกับการปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จในระยะยาวเป็นแผนรวมแผนสรุปหรือแผนบูรณาการผสมผสานซึ่งกำหนดขึ้นเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของขององค์กร และเป็นวิธีการที่องค์กรเลือกเพื่อจะดำเนินการจากจุดที่เป็นอยู่ในปัจจุบันไปยังจุดหมายปลายทางที่กำหนดไว้ (กึ่งพร ทองใบ, 2545)

สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์ กล่าวว่า กลยุทธ์ หมายถึง การวิเคราะห์ภายนอกเพื่อพิจารณาหาโอกาส (Opportunity) และภัยอันตราย (Threat) ตลอดจนการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในเพื่อหาจุดอ่อน (Weakness) และจุดแข็ง (Strength) (สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์, 2544) และอุทิศ ชาวเอียร์ ได้กล่าวว่าแผน กลยุทธ์เป็นเครื่องมือเพื่อช่วยขึ้นำการบริหารขององค์กร ที่เกิดจากกระบวนการระดมสมองของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างมีส่วนร่วม โดยยึดหลักการวิเคราะห์ให้ทราบสภาวะแวดล้อม ชี้แนะเป้าประสงค์และกลยุทธ์ การปฏิบัติที่สอดคล้องกับสภาวะแวดล้อม และมีการจัดลำดับความสำคัญกลยุทธ์กลวิธี เพื่อการจัดสรรทรัพยากรการบริหารจากความหมายดังกล่าว (อุทิศ ชาวเอียร์, 2546) โดย วรางคณา ผลประเสริฐ กล่าวว่า การบริหารเชิงกลยุทธ์เป็นการบริหารจัดการอย่างมีระบบที่ต้องอาศัยวิสัยทัศน์ของผู้นำและอาศัยการวางแผนอย่างมีขั้นตอน โดยผ่านการตัดสินใจและการประเมินแล้วว่าเหมาะสมกับองค์กรและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงอันจะนำความสำเร็จมาสู่องค์กรได้ (วรางคณา ผลประเสริฐ, 2554)

สิริพัชร เจษฎาวิโรจน์ ได้กล่าวถึง การจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมต้องจัดให้เหมาะสมกับวัยและวุฒิภาวะของผู้เรียนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมจัดการเรียนรู้ของตนเองและพัฒนาขยายความคิดตนเองจากความรู้ที่ได้เรียน (สิริพัชร เจษฎาวิโรจน์, 2548) การจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาจึงจำเป็นต้องทำให้เด็กและเยาวชนไทยทั้งคิดและคิดวิเคราะห์ได้ คิดเชิงโครงสร้าง คิดรวบยอด และคิดเพื่อสังคม สามารถร่วมกันทำงานเป็นทีม เพราะฉะนั้นรูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาในปัจจุบันจึงควรมีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ฝึกฝนกระบวนการคิดวิเคราะห์ แยกแยะ กระบวนการประชาธิปไตย รวมทั้งฝึกฝนให้มีคุณธรรมและจริยธรรมด้วย

ดังนั้น กลยุทธ์ จึงหมายถึง การกำหนดแบบแผนแนวทางการประพฤติปฏิบัติ การบูรณาการการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานมีขั้นตอนการดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ มีการคิดวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน ของการจัดการเรียนการสอนของตน ตามความมุ่งหวังความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนตามกลยุทธ์ของการสอน

3. การรู้ดิจิทัลสำหรับผู้เรียนในยุคดิจิทัล

3.1 ความหมายของการรู้ดิจิทัล

การรู้ดิจิทัล (Digital Literacy) คือ ความตระหนักรู้ความเข้าใจในเครื่องมือและอุปกรณ์เทคโนโลยีดิจิทัลในปัจจุบัน เช่น คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ สื่อการเรียนการสอน โปรแกรมคอมพิวเตอร์ นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในการปฏิบัติงาน การทำงานร่วมกันเพื่อพัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพ อีกทั้งทักษะด้านดิจิทัลเป็นตัวช่วยที่สำคัญในการปฏิบัติงาน การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน เพื่อการก้าวไปในยุคไทยแลนด์ 4.0 ทำให้สามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองเพื่อให้เจริญก้าวหน้า กล่าวได้ว่าการรู้ดิจิทัลครอบคลุมความสามารถ 4 มิติ คือ

มิติที่ 1 การใช้ (Use) คือ ความสามารถทางเทคนิคในการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตโดยครอบคลุมตั้งแต่เทคนิคขั้นพื้นฐานการในใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ เช่น โปรแกรมประมวลผลคำ (Word Processor) เว็บเบราว์เซอร์ (Web Browser) อีเมล (E-mail) และเครื่องมือสื่อสารอื่น ๆ สู่เทคนิคการเข้าถึงและการใช้ความรู้ เช่น โปรแกรมที่ช่วยในการสืบค้นข้อมูล หรือ เสิร์ชเอนจิน (Search Engine) ฐานข้อมูลออนไลน์ การคำนวณคลาวด์ (Cloud Computing) ดิจิทัลคอมเมิร์ซ (Digital Commerce) เป็นต้น

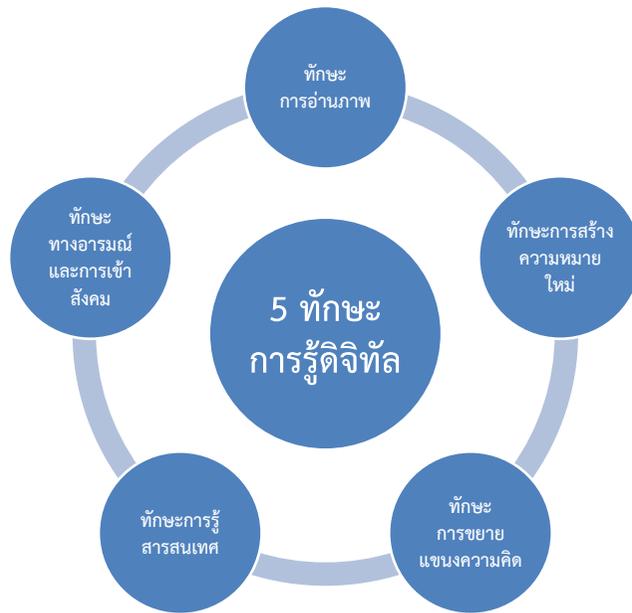
มิติที่ 2 การเข้าใจ (Understand) คือ ความสามารถในการเข้าใจบริบท และประเมินสื่อดิจิทัลได้ เพื่อให้สามารถตัดสินใจเกี่ยวกับสิ่งที่ทำและพบเห็นบนออนไลน์ เป็นทักษะที่สำคัญและจำเป็นที่ต้องเข้าใจก่อนการใช้งานบนออนไลน์ เพื่อให้ตระหนักว่าเทคโนโลยีเครือข่ายมีผลกระทบต่อพฤติกรรมของผู้เรียนอย่างไรทั้งยังสามารถช่วยพัฒนาทักษะทางด้านการจัดการสารสนเทศเพื่อค้นหา ประเมิน และใช้สารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

มิติที่ 3 การสร้าง (Create) คือ ความสามารถในการผลิตเนื้อหาและการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพผ่านเครื่องมือสื่อดิจิทัลที่หลากหลาย โดยต้องสร้างสื่อที่สร้างผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์และเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีความรับผิดชอบและมีประสิทธิภาพ

มิติที่ 4 การเข้าถึง (Access) คือ ความสามารถในการเข้าถึงประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการคำนึงถึงความปลอดภัยในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และมีจริยธรรมในการเข้าถึงข้อมูลนั้นโดยไม่ละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวของผู้อื่น

3.2 องค์ประกอบของการรู้ดิจิทัล

องค์ประกอบของการรู้ดิจิทัล มี 5 ทักษะที่สำคัญคือ

ภาพที่ 1 องค์ประกอบของการรู้ดิจิทัล 5 ทักษะ (โยธิน มาศสุข, 2563)

1) การอ่านภาพ เพื่อใช้ในการตีความหมายการสื่อสารด้วยภาพ และนำเสนอด้วยข้อมูลที่เป็นรูปภาพดิจิทัลเพื่อช่วยเพิ่มศักยภาพทางการสื่อสารทางสายตา ใช้ภาพแสดงความคิด เช่น การนำเสนอข้อมูลด้วยอินโฟกราฟิก แผนภูมิ แผนภาพ สื่อวิดีโอ เป็นต้น

2) การสร้างความหมายใหม่ เป็นการผสมผสานสารสนเทศจากทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อการสร้างสรรค์ผลงานแนวใหม่ และอาศัยศิลปะเพื่อนำเสนอภาพและเสียงที่ปรับแต่งใหม่

3) การขยายแขนงความคิดที่หลากหลาย เพื่อสามารถใช้ในการคิดวิเคราะห์สังเคราะห์ภายใต้สภาพแวดล้อมที่สามารถท่องโลกออนไลน์ในการศึกษาความรู้รูปแบบไม่เป็นเส้นตรง แต่อาศัยเส้นทางที่เชื่อมโยงหลายทิศทาง (Nonlinear)

4) การรู้สารสนเทศเพื่อการค้นหาสารสนเทศได้ตามต้องการ การประเมินสารสนเทศที่ต้องการใช้และถูกต้อง รวมถึงการประยุกต์ใช้สารสนเทศ

5) ทักษะทางอารมณ์ และการเข้าสังคม ในการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ปลอดภัย แบ่งปันอารมณ์ในการสื่อสารดิจิทัลอย่างมีจริยธรรม รวมถึงความสามารถในการหลีกเลี่ยงการถูกล่อลวง การถูกโจมตีทางไซเบอร์

4. วิธีการสร้างกลยุทธ์การเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ

วิธีการสร้างกลยุทธ์การเรียนการสอนรวมถึงแนวทางทั้งหมดที่ครูอาจใช้เพื่อดึงดูดนักเรียนในกระบวนการเรียนรู้อย่างจริงจัง กลยุทธ์เหล่านี้ช่วยผลักดันการสอนของครูในขณะที่พวกเขาทำงานเพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่เฉพาะเจาะจง และเพื่อให้แน่ใจว่านักเรียนของพวกเขาจะมีเครื่องมือที่พวกเขาต้องการจะประสบความสำเร็จ กลยุทธ์ การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับ รูปแบบการเรียนรู้ และความต้องการด้านการพัฒนาของผู้เรียนทั้งหมด เมื่อใช้กลยุทธ์การเรียนการสอนที่หลากหลายในทางตรงกันข้ามกับหนึ่งหรือสองคน เพื่อให้แน่ใจว่านักเรียนจะไม่เบื่อ นอกจากนี้ยังช่วยให้มั่นใจได้ว่านักเรียนจะได้รับวิธีการสอนที่สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ที่ต้องการ นักเรียนจะเพลิดเพลินไปกับการได้รับการสอนด้วยกลยุทธ์การเรียนการสอนที่หลากหลาย และมีแนวโน้มที่จะอยู่ต่อไปอีก ท้ายที่สุดครูควรจัดแนวกลยุทธ์การเรียนการสอนที่ใช้กับ นักเรียนที่กำลังเรียน และเนื้อหาที่พวกเขา กำลังสอนอยู่ในทุกกลยุทธ์การสอนจะเป็นแบบที่สมบูรณ์แบบสำหรับทุกสถานการณ์ครูจึงต้องกลายเป็นผู้เชี่ยวชาญในการประเมินกลยุทธ์ที่เหมาะสมที่สุด

กลยุทธ์การเรียนการสอนที่ยืดหยุ่น

กลยุทธ์การเรียนการสอนที่ยืดหยุ่น ปัจจุบันมีการพัฒนาและใช้กลยุทธ์การสอนใหม่ในห้องเรียนเกือบทุกวัน แต่ละกลยุทธ์การเรียนการสอนเหล่านี้สามารถปรับแต่งได้อย่างสมบูรณ์ซึ่งหมายความว่าสามารถปรับแต่งและปรับแต่งให้เหมาะสมกับสถานการณ์ใด ๆ ครูสองคนสามารถใช้กลยุทธ์การเรียนการสอนเดียวกันได้ แต่การทำเช่นนั้นแตกต่างไปจากความชอบและความต้องการของตนเอง

ครูควรใส่ความคิดสร้างสรรค์ของตนเองเกี่ยวกับกลยุทธ์การเรียนการสอนเหล่านี้เพื่อให้เป็นของตนเอง เช่น การประเมินผลทางเลือก การวิเคราะห์ผลงานของนักเรียน อ่านหนังสือ การเรียนแบบร่วมมือ การประชุม การออกคำสั่งโดยตรง การจัดทำกราฟิก Hands-On Learning การเรียนรู้แบบอิสระ การทำแผนภูมิ KWL ศูนย์รวมการเรียนรู้ การสร้างแบบจำลอง การจัดกลุ่มเชิงกลยุทธ์ การกำหนดเป้าหมายของนักเรียน การประเมินตนเอง และการสอนเฉพาะเรื่อง

วิธีที่มีประสิทธิภาพการเรียนการสอนสามารถเพิ่มการเรียนรู้ของนักเรียน

1. กลยุทธ์การเรียนการสอนถือเป็นกลไกในการนำเสนอเนื้อหาที่ยืดหยุ่น กลยุทธ์การเรียนการสอนเป็นอย่างไรและเนื้อหาคืออะไรในหลาย ๆ กรณีการนำเสนอเนื้อหาของคุณมีความสำคัญมากกว่าสิ่งที่คุณนำเสนอ นักเรียนยึดมั่นในเนื้อหาที่บรรจุในแบบที่น่าสนใจและมีส่วนร่วม การขาดระบบการจัดส่งที่ดีจะทำให้การเชื่อมต่อกับเนื้อหาที่น่าสนใจที่สุดไม่ได้

2. กลยุทธ์การสอนให้ครูมีความยืดหยุ่นในการตอบสนองความต้องการด้านการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล จำนวนกลยุทธ์การสอนที่แท้จริงในการกำจัดของครูช่วยทำให้เกิดความยืดหยุ่นในการแยกแยะคำแนะนำ สิ่งที่ดีสำหรับนักเรียนกลุ่มหนึ่งอาจไม่จำเป็นต้องทำงานได้ดีกับคน

อื่น ครูต้องปรับตัวเข้ากับแต่ละกลุ่มและใช้กลวิธีการเรียนการสอนหลายรูปแบบเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพสูงสุด

3. กลยุทธ์การเรียนการสอนสามารถทำให้การเรียนการสอนสนุก นักเรียนส่วนใหญ่เรียนรู้ได้ดีที่สุดจากโอกาสในการเรียนรู้ที่ใช้งานและมีส่วนร่วม กลยุทธ์การเรียนการสอนหลายแห่งมีองค์ประกอบนี้ และองค์ประกอบที่ทำให้การเรียนรู้สนุกและมีส่วนร่วม ครูต้องพยายามทุกวิถีทางเพื่อให้มีกลยุทธ์การเรียนการสอนที่ทำให้นักเรียนมีส่วนร่วมกับเท้าของพวกเขาและต้องการมากขึ้น

4. ยุทธวิธีการเรียนการสอนเมื่อใช้อย่างถูกต้องทำให้นักเรียนไม่รู้สึกรู้สึกเบื่อเกี่ยวกับวิธีการเรียนรู้ เมื่อครูใช้ยุทธศาสตร์เดียวกันซ้ำแล้วซ้ำอีกทำให้กลายเป็นเรื่องน่าเบื่อสำหรับนักเรียน นี่เป็นวิธีที่ดีในการทำให้นักเรียนสูญเสียความสำคัญและความสนใจในการเรียนรู้ เมื่อครูต่างไปจากกิจกรรมต่างๆ ให้เปลี่ยนแปลงพวกเขาและใช้ช่วงกว้างของกลยุทธ์การเรียนการสอนที่นักเรียนมีส่วนร่วม เพื่อช่วยให้พวกเขาเรียนรู้มากขึ้น

5. กลยุทธ์การเรียนการสอนช่วยเพิ่มการเรียนการสอนและเพิ่มการเรียนรู้ เมื่อครูพยายามสำรวจและปรับระบบการจัดส่งอย่างต่อเนื่องสิ่งที่สวยงามเกิดขึ้น เมื่อเวลาผ่านไปพวกเขากลายเป็นมีประสิทธิภาพมากขึ้นที่ไม่เพียง แต่ค้นหากลยุทธ์การเรียนรู้ที่ดี แต่ยังมีการใช้พวกเขาในชั้นเรียนของพวกเขา ในทำนองเดียวกันเมื่อนักเรียนสัมผัสกับความหลากหลายของกลยุทธ์การเรียนการสอนจะขยายขอบเขตของวิธีที่พวกเขาเรียนรู้หลักให้พวกเขาหลายวิธีในการประมวลผลและเรียนรู้ข้อมูลใหม่ (ปั่นจั่น Meador, ม.ป.ป.)

บทบาทหน้าที่ของครูในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ

1. ทำการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ ครูทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนช่วยเหลือให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือในการพัฒนา
2. การเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นตัวช่วย คือ ครูจะต้องฝึกให้ผู้เรียนรักการเรียนรู้ รักการค้นคว้า และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมความคิดได้ตามเหตุและผล
3. ครูจะต้องทำหน้าที่เป็นผู้จัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการจัดการเรียนรู้ ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสม
4. ครูจะต้องสร้างให้ผู้เรียนรู้เท่าทัน กับสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ
5. ครูจะต้องสร้างสมรรถนะให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน คือ ความรู้ความสามารถด้านไอทีที่มีความจำเป็นให้มีความรู้ ทักษะ ความคิด การสื่อสาร เพื่อสามารถอยู่ได้ในสภาวะการดำรงชีวิตและการทำงาน ภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรม
6. พัฒนผู้เรียนให้พร้อมที่จะรับบทบาทใหม่ ๆ ในสังคมโลกาภิวัตน์ ให้เตรียมตนเองตลอดเวลา ไม่ใช่ถึงเวลาค่อยมาเตรียมการ

7. พัฒนาให้ผู้เรียนรุ่นใหม่ เน้น สมรรถนะที่หลากหลาย มากกว่ามีความรู้ ให้ปรับแนวคิดการเรียนรู้ใหม่ ไม่ใช่เรียนเพื่อให้จบหลักสูตร ต้องพัฒนาสู่การเรียนรู้เพื่อสะสมความรู้และประสบการณ์

8. พัฒนาผู้เรียน สร้างโอกาสการเรียนรู้ด้านภาษาเพื่อการสื่อสารที่มากกว่าภาษาไทย – อังกฤษและให้มีทักษะด้านไอที เพื่อให้เขาสร้างมูลค่าเพิ่มให้ตนเองด้านศักยภาพ

บทบาทในยุคครุดิจิทัล

การเป็นครูในยุคดิจิทัลในยุคดิจิทัล เนื้อหา ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ เทคโนโลยี สารสนเทศและได้รับการแทนด้วยดิจิทัลมีอยู่รอบ ๆ ตัวเป็น Cloud Knowledge

ผู้เรียนมีขีดความสามารถเข้าถึงเนื้อหา Accessible ได้ง่ายและเร็วทำให้มีขีดความสามารถในการมองเห็นเนื้อหา Visibility ได้ประหนึ่งเสมือนจดจำไว้ในสมอง

ครูยุคดิจิทัลจึงไม่เน้นการสอนตามเนื้อหาในหลักสูตร แต่จะเน้นการนำเนื้อหา มาประยุกต์ใช้หรือต่อยอดทางความคิด และต้องจัดการเรียนรู้ที่ทักษะและความรู้ที่จำเป็นให้นักเรียน

ครูยุคดิจิทัล ต้องเน้นให้นักเรียนแสวงหาความรู้ได้เอง ครูจะไม่ใช้วิธี Transfer knowledge แต่จะให้นักเรียนสามารถ Infer Knowledge หรือสังเคราะห์ความรู้จากข้อมูล ข่าวสารที่แสวงหามาได้

ครูยุคดิจิทัลต้องเป็นนักจัดการที่ดีจัดการให้นักเรียนได้เรียนรู้โดยลงมือปฏิบัติ (Action Learning) และต้องเปลี่ยนการสอบเป็นการประเมินเพื่อการพัฒนาปรับปรุง

ครูยุคดิจิทัลต้องมีเทคนิคในการทำให้นักเรียนเรียนรู้อย่างสนุก Gamification in learning รู้วิธีการใช้และประยุกต์เทคโนโลยีอุบัติใหม่เน้นให้ผู้เรียนมีความสุขกับการทำกิจกรรม เพื่อการเรียนรู้ มีแรงจูงใจให้คิดสร้างสรรค์ นำเสนอ ความรู้อย่างสนุกสนาน

5. การจัดการเรียนรู้นำไปสู่การจัดการศึกษายุคดิจิทัล

การเรียนการสอนในยุคดิจิทัลในอดีตการเรียนการสอนจะยึดผู้สอนเป็นศูนย์กลาง โดยมีครูเป็นผู้บรรยายเนื้อหาบทเรียน และผู้เรียนมีหน้าที่เรียนรู้ตามที่ครูบอก จะไม่เน้นที่กระบวนการคิดให้เกิดกับผู้เรียน จึงทำให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ไม่เป็น ยุคต่อมาระบบการศึกษาเปลี่ยนไปเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยที่ครูมีบทบาทและนำแนวทางการเรียนในบทเรียน แต่วิธีนี้ก็ยังมีข้อบกพร่องที่ครูผู้สอน มักจะตีความหมายของการเรียนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญผิด ๆ โดยให้ผู้เรียนหาวิธีการเรียนเอง ซึ่งผู้เรียนไม่ได้ถูกฝึกมาให้เกิดกระบวนการคิดตั้งแต่แรก ไม่สามารถเรียนรู้โดยวิธีนี้ได้ ดังนั้นถ้าครูไม่เป็นผู้แนะนำให้คำปรึกษาแก่ผู้เรียน หรือชี้แนะแนวทาง ผู้เรียนก็จะไม่เกิดกระบวนการเรียนรู้ใด ๆ ทั้งสิ้น

นับตั้งแต่มีเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตเข้ามา ดูเหมือนว่าวิถีชีวิตของผู้คนทั่วโลกจะถูกโยงไว้กับเทคโนโลยีอย่างเลี่ยงไม่ได้ เพราะนอกจากจะเป็นศูนย์รวมของข้อมูลข่าวสารที่ไม่มี

ขอบเขตจำกัดแล้ว อินเทอร์เน็ตยังเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้คนที่มีความประสิทธิภาพไม่น้อยจึงไม่แปลกที่ทุกวันนี้ อินเทอร์เน็ตจะกลายเป็นส่วนสำคัญในชีวิตประจำวันของเราไปแล้ว

ปัจจุบันนี้วงการศึกษามีจุดมุ่งหมายเน้นให้ผู้เรียนศึกษาหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่มีและมีการเรียนรู้ตลอดชีวิต ให้ทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน เทคโนโลยีจึงมีบทบาทที่สำคัญในการตอบสนองการเรียนรู้ของผู้เรียน หรืออีกนัยหนึ่งคือต้องการให้โรงเรียนทุกโรงเรียนจัดการเรียนการสอนโดยนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอนในทุกกลุ่มสาระ เรียกได้ว่าเป็นการบูรณาการวิชาทุกสายได้ การศึกษาในยุคนี้จึงหนีไม่พ้นกับคำเปรียบที่ว่า “การศึกษายุคดิจิทัล”

วิจารณ์ พานิช กล่าวถึง การศึกษายุคดิจิทัล หรือการศึกษา Thailand 4.0 เพื่อสร้างนวัตกรรมในทุกงาน ทุกระดับสังคม คนทุกคน ทุกอายุเป็น “ผู้ทำงานด้วยความรู้” (Knowledge worker) มีการเรียนรู้ ณ ทุกจุดของชีวิตทุกคนมีทักษะการเรียนรู้ (learning skill) แต่ละคนเป็นเจ้าของ รัฐจัดอำนวยความสะดวก โดยจัด e-Learning Tools ให้เป็นการเรียนรู้แบบ “ประชาธิปไตย” โดย ประชาชนของประชาชนเพื่อประชาชนเพื่อประเทศไทย 4.0 และใช้ความริเริ่มสร้างสรรค์ สุนวัตกรรมเพื่อ Creative Economy & Creative Society รัฐต้องเปลี่ยนบทบาทจาก Command & Control เป็น Empowerment เพื่อเปลี่ยนเศรษฐกิจและสังคมแบบ Disruptive Change (วิจารณ์ พานิช, 2560)

อติพร เกิดเรือง ได้อธิบายขั้นตอนการจัดการเรียนรู้นำไปสู่การศึกษายุคดิจิทัล ดังนี้

1. การเปลี่ยนรูปของการศึกษา (Educational Transformation) และการดำรงอยู่ของสถานศึกษา (School Stability) คือ ยุคแห่งการเรียนรู้ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต มีการขับเคลื่อนการเรียนรู้ให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้และไม่สามารถอยู่ตัวคนเดียว โรงเรียนไม่ควรอยู่ในระบบปิดแต่ควรเปิดตัวเองหรือขยายตัวออกมา โดยสร้างความสัมพันธ์กับสังคมและองค์กรต่าง ๆ เพื่อปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลมากขึ้น มีการนำสารสนเทศให้สามารถใช้งานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ มีการพัฒนาทีมงานในสถานศึกษาให้มีความรู้ความสามารถสูง และเรียนรู้ร่วมกันเพื่อรองรับการออกแบบรายวิชาหรือสาระการเรียนรู้ใหม่ ๆ และการคงอยู่ของสถาบันการศึกษายังมีความจำเป็นที่ต้องให้เด็กเดินทางไปโรงเรียนเพื่อพัฒนาความรู้ เจตคติ ทักษะ พัฒนาความสามารถ ใช้คลังความรู้จากห้องสมุด ฝึกฝนการใช้ทักษะชีวิตร่วมกับเพื่อนๆ มีประสบการณ์ร่วมกับครู เพื่อน และนักเรียนคนอื่น ๆ

2. การตอบสนองความก้าวหน้าของเทคโนโลยี (Technology Advancement) เป็นการให้ครูได้เข้าถึงเทคโนโลยีจากอินเทอร์เน็ตมากขึ้น โดยเข้ามาช่วยให้เด็กสามารถสืบเสาะค้นคว้าหาข้อมูลที่รวดเร็ว หากมีความต้องการเรียนรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ สามารถดึงเนื้อหาเก่า ๆ มาทบทวนได้ทันที

3. การจัดการเรียนการสอน (Instruction) และการเรียนรู้โลกแห่งดิจิทัล (World Digital Learning) คือ การศึกษายุคใหม่ควรนำเนื้อหาที่สอนวางเอาไว้บนเครือข่าย

ออนไลน์เพื่อให้คนอื่นได้เข้าถึงฟรีแบบ Massive Open Online (MOOCs) และอาจร่วมกับ บรรดาครูด้วยการแลกเปลี่ยนความรู้พัฒนาเนื้อหาใหม่ๆขึ้นมาเป็นสถานศึกษาหนึ่งในเครือข่าย สังคมออนไลน์ที่นักเรียน และสถาบันการศึกษาอื่นได้เข้ามาเรียนรู้พร้อมคงรักษาเอกลักษณ์ทาง วัฒนธรรมเอาไว้ และเป็นการสร้างองค์ความรู้ผ่านลงไปเครือข่ายออนไลน์ที่เกิดจากการสร้าง เนื้อหาร่วมกัน แบ่งปันความรู้ ปรับปรุง และขยายเนื้อหา เป็นนวัตกรรมเนื้อหาการสอนแล้ว แบ่งปันไปทั่วโลก แล้วฝึกฝนเด็กรุ่นใหม่ให้รู้จักค้นคว้าและทำงานร่วมกันผ่านเครือข่ายทั่วโลก เป็นการทำลายกำแพงการศึกษาที่ขวางกั้นลงไป ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ผ่านเครือข่ายดิจิทัลที่ เชื่อมโยงเข้าหากัน ซึ่งเป็นการเปิดกว้างสำหรับทุกคนในโลกไม่เฉพาะแต่ในห้องเรียน เป็นการ เปิดกว้างเช่นนี้จะเป็ประโยชน์ต่อโลกแห่งการทำงานที่มีการแข่งขันที่สูง และเปลี่ยนแปลงอยู่ ตลอดเวลา (อติพร เกิดเรือง, 2560)

สรุป

กลยุทธ์การสอนสังคมศึกษาในบริบทเศรษฐกิจยุคดิจิทัล เป็นการจัดการเรียนการสอน แบบพุทธวิธี เป็นกลยุทธ์หนึ่งของการสอนสังคมศึกษาบูรณาเนื้อหาในกลุ่มสาระการ เรียนรู้ การบูรณาการเรียนรู้แบบ การใช้ การเลือกใช้ และพัฒนานวัตกรรมเรียนรู้ที่ส่งเสริมการ เรียนของผู้เรียน ควบคู่กับทักษะของครูผู้สอน เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จหรือเป้าหมาย สภาพแวดล้อมของสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกเพื่อหา โอกาสและข้อจำกัดและวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในเพื่อหาจุดอ่อน จุดแข็ง ในการจัด กระบวนการเรียนรู้ เพื่อความเหมาะสมความเป็นไปได้ และความสม่ำเสมอ โดยการใช้การยืดหยุ่น ตามสภาพแวดล้อมนั้น ๆ อันจะเกิดผลสัมฤทธิ์ต่อผู้เรียนอย่างแท้จริง กลยุทธ์การสอนสังคม ศึกษา จะต้องพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ แยกแยะ สร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ มี ปฏิสัมพันธ์กับบูรณะระหว่างเรียน พัฒนาศักยภาพ มีอิสระในการเลือกสิ่งทีพอใจ สามารถนำไป ประยุกต์ใช้ในบริบทตามสถานการณ์ปัจจุบัน ปัจจัยการนำไปสู่ความสำเร็จของกลยุทธ์การเรียน การสอนสังคมศึกษา ได้แก่ 1) การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษามีการจัดการ เรียนรู้ไปเป็นไปอย่างเป็นระบบ มีมาตรฐาน และมีขั้นตอนการดำเนินการไปในทิศทางเดียวกัน 2) สามารถใช้ทรัพยากรในองค์กรอย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพต่อผู้เรียนอย่างสูงสุด 3) กลุ่ม สาระการเรียนรู้สังคมศึกษาสามารถผนึกกำลังร่วมมือแบ่งปันความรู้กันและกันได้ 4) การ จัดการเรียนการสอนสามารถนำประโยชน์จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อ ไปใช้ในการ จัดการเรียนการสอน การจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาจะต้องมีการจัดการเรียนการ สอนให้มีความสอดคล้องกับการพัฒนาประเทศก้าวไปสู่ยุคดิจิทัลในอนาคต เพื่อเตรียมความ พร้อมให้กับการศึกษาในสังคมยุคดิจิทัล มีแนวทางในการขับเคลื่อนการศึกษาอย่างชัดเจนเพื่อ พัฒนาการศึกษาที่ให้นักเรียนเป็นคนที่สมบูรณ์

ระบบนิเวศทางการศึกษา ในยุคที่โลกแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป ส่งสัญญาณชัดว่า การศึกษาต้องปรับตัวไปกับโลกดิจิทัล สอดรับกับการพัฒนาและพลังขับเคลื่อนใหม่ที่มีประสิทธิภาพสูง ในยุคสมัยที่สังคมได้เชื่อมเข้ากับเทคโนโลยีที่มากด้วยพลังและประสิทธิภาพบนฐานของความซับซ้อน ความเร็ว และศักยภาพที่ล้นเหลือ เพื่อตอบสนองคุณภาพชีวิต การศึกษา และเศรษฐกิจยุคใหม่ที่ต่างไปจากโลกใบเก่า “การศึกษาในยุคดิจิทัล” จึงมีระบบมีกติกายที่ต้องเรียนรู้ เพื่อมุ่งจัดปรับบทบาทหน้าที่และกฎกติกาในการบริหารจัดการการศึกษา ให้สอดรับกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ตั้งแต่บทบาทการนำของครูที่ต้องปรับเปลี่ยนมาเป็น “โค้ช” เป็น “ที่ปรึกษา” ผู้กระตุ้นสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ผู้เรียนอีกฟากของเทคโนโลยีระดับโลก อัลกอริทึมที่อัจฉริยะของ “Google” ที่สามารถประมวลคำตอบให้ทุกคำถามที่มีคนถามได้อย่างน่าทึ่ง จนถึงการจัดระบบระเบียบบริหารจัดการในระบบการศึกษาที่ยังเป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนายุคดิจิทัล ส่งผลให้ การเรียนการสอนแบบเดิมที่พึ่งพาครู และตำรายุก่อนสืบทอดกันมากำลังถูกเบียดขับด้วยพลังการเรียนรู้ผ่านโลกออนไลน์

สอดคล้องกับบทความที่เคยเขียน ผู้รู้มีอยู่มากมาย ทำไมทั้งโลกเปลี่ยนไป แต่การศึกษาไทยไม่เปลี่ยนแปลง หากพิจารณาการบริหารจัดการตลอดแนวราบของระบบอำนาจปัจจุบัน จะพบว่า เป็นแบบ “ท่ออำนาจบังคับบัญชาและสั่งการ” โดยการศึกษายุคเก่าเป็นระบบพึ่งพากฎกระทรวงและราชการ ดำเนินการผ่านคำสั่งและระเบียบปฏิบัติที่ล้าหลัง ทำให้ต้องจัดการการศึกษาตามความต้องการของ “อำนาจและต้นทุนที่มีในสถาบัน” กับต้องสร้างความอยู่รอดให้แก่สถาบันไปในคราวเดียวกัน

เอกสารอ้างอิง

- กิ่งพร ทองใบ. (2545). แนวคิดของการจัดการเชิงกลยุทธ์. ใน *เอกสารประกอบการสอนเชิงกลยุทธ์ การจัดการในภาครัฐเล่ม 1*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชูชาติ เจริญฉลาด. (2546). *การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม*. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏธนบุรี.
- ปั้นจั่น Meador. (ม.ป.ป.). *สร้างอารีเรียของกลยุทธ์การเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ*. เรียกใช้เมื่อ 30 มีนาคม 2563 จาก <https://th.eferrit.com/สร้างอารีเรียของกลยุทธ์/>
- โยธิน มาศสุข. (2563). *เอกสารประกอบการสอน รายวิชา วัตกรรมการและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา*. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมโศกราช.
- วรางคณา ผลปนนะเสริฐ. (2554). การจัดการเชิงกลยุทธ์ในการบริหารโรงพยาบาล. ใน *เอกสารประกอบการสอน รายวิชา 58708 สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน. (2548). *การวางแผนกลยุทธ์: ศิลปะการกำหนดแผนองค์กรสู่ความเป็นเลิศ*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ.

- วิจารณ์ พานิช. (2560). เส้นทางสู่คุณภาพการศึกษายุคประเทศไทย 4.0. การประชุมเชิงวิชาการทางการศึกษาระดับชาติ ครั้งที่ 4 มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล ศูนย์ประชุม สตาร์เวิลด์. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล.
- สมควร นามสีฐาน และพระประนอม กุลฎ. (2562). กลยุทธ์การสอนสังคมศึกษาตามแนวทางการจัดการเรียนรู้ตามแบบพุทธวิธี. วารสารวิชาการธรรมทรรศน์ มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 19(4), 277-278.
- สมชาย ภาคภาสน์วิวัฒน์. (2544). การจัดการเชิงกลยุทธ์. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์.
- สิริพัชร์ เจษฎาวิโรจน์. (2548). การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ. กรุงเทพมหานคร: บิ๊ค พอยท์.
- อดิพร เกิดเรือง. (2560). การส่งเสริมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพื่อรองรับสังคมไทยในยุค. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, 6(1), 177-180.
- อุทิศ ขาวเขียว. (2546). การวางแผนเชิงกลยุทธ์. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.